טבל וחולין מעורבין זה בזה. פי׳ בקונטרס אין לך כל חטה וחטה שאין חציה טבל וחציה חולין שחלק העובד כוכבים פטור ואף לאחר שחלקו התבואה הלוקח מן העובד כוכבים צריך לעשר וישראל צריך לעשר את שלו מיניה ובזה ולא ממנו על טבל גמור ולא מטבל גמור עליו מפני שמפרש מן החיוב על הפטור ומן הפטור על החיוב אבל כי מפרש מיניה ובזה מעשר מן החיוב שבו על החיוב שבו ומן הפטור שבו על הפטור שבו ואפילו חלקו בספקן רן עומדים אין בירה[א] וקשה דאמר לקמן דאי קנין פירות לאו בקנין הגוף דמי והאמים שחלקו לקוחות הן[ב] לא משכחת דמייתי בכורים אלא חד בר חד[ג] הא אפילו למ״ד אין בירה[ד] יש לו בודאי חלק בו דמחייב בבכורים והמותר שהוא חולין מאי מקדיש ליה כדאמרינן בפרק הספינה (ב״ב דף פפ.): ודוחק לומר דלא משכחת דמייתי בכורים בהלכתן שלא יעבור להקדיש קאמר דליתנא משמע דלא מייתי כלל קאמר[ה] ועוד בפ׳ יש בכור (בכורות דף מח.): גבי[ו] חמש סלעים ואם מאי חמש[ז] קאמר דכו״ע אית להו דרב אסי דאמר האמין שחלקו מחלה יורשין ומחלה לקוחות[ח] משמע אבל אי לקוחות הן פטורין אפי׳ למ״ד חמש ואפילו אי חמש דאפי׳ אי חמש ליכא[ט] לך נראה דאין תקנה לעבד זה דכיון דאין בירה שמא הגיע לו כל חלקו של עובד כוכבים או חציו ואם יודע׳ כמה ואי מעשר מיניה ובזה שמא מעשר מחלקו והשאר חלקו של עובד כוכבים או איפכא או מקצתו ומיהו יכול לתקנו שיפרש עליו ממקום אחר[י] ויפרש גם עליו ממקום אחר ואחרון אחרון מקולקל עד שלא ישאר כי אם מעט וכל המעשרות והתרומות יתנם לכהן וללוי: **ולביתך** מלמד שאדם **מביא בכורי אשתו.** ומ״ת[יא] והא מן התורה אין לנעל פירות בנכסי אשתו אלא תקנתא דרבנן בעלמא היא מ״כ ע״כ גזירת הכתוב הוא ויש לומר דלא נשים שנותנות פירות לבעליהן[יב] וכי האי גוונא איירי קרא וכענין זה אמרינן בריש קידושין (דף ז.) אי כתב רחמנא מעשה ילדה לאביה דקא מיתזא מייה ואע״ג דמדאורייתא אינו חייב במזונות בתו אלא דאורחא דמילתא הוא שהוא זן אותה: **מתה אין לא מתה לא.**

וא״ת מאי קושיא דדכי יוחנן דאמר כתנא דלביתך דמה נפשך פליג וי״ל דאיכא לאוקמה בתמה כי הך וא״ת ולישני דהך דתמה בשלא זכתה האשה פירות נכסיה לבעל וי״ל דבריתא קתני אף בתר דתקון רבנן פירות לבעל ועוד[יג] דהוה ליה כקונה פירות בשוק ואם״כ קנה שדה ולאינו קונה אלא אמר׳ אי[א] במסכת בכורים (פ״א) אבל לריש לקיש שהיו לו פירות תחילה אמי שפיר דבמתה מבית וקורא כיון דמעיקרא אגיד בה לפירות[יד]: **בצרן** ושיגרן ביד שליח. פי׳ רבינו שמואל בהספינה (ב״ב דף:) בצרן הבעל ושגרן ביד שליח דאם בצרן שליח והביאן השליח בירושלים שליח ואמי אין יכול לקרות כדתנן במסכת בכורים (פ״א מ״ה) אבל הבעלים קורין ביכולין ומה הבאתי דשלוחו של אדם כמותו וקשה לרבינו תם למאי דחשיב בצירה לקיחה למה ליה למתני בצרן הוא ושגרן ביד השליח או שבצרן שליח והביאן הוא וי״ל דאשמעינן רבותא דאע״ג דמת שליח וגמרו הבעלים הבאה דאיכא לקיחה ומקנה הבאה בבעלים אפי׳ הכי אינו קורא דבעינן לקיחה וכל הבאה באחד ואי גרסינן או מת שפיר וזו אף זו קתני ור״ת מפרש דבצירה לאו היינו לקיחה ובצרן אורחא דמילתא נקט שבעלים בוצרים כדי לעשות בעין יפה לפי שאין שיעור לבכורים ולקיחה היינו לקיחה ממקום הבית ואחדא קתני בצרן ושגרן ביד השליח ומת שליח בדרך דאז הוא רגילות שמביאן אחר ולא הוי לקיחה והבאה באחד: **מביא** ואינו קורא. וא״ת ונימא ירקבו דאמרינן בפרק בתרא דמכות (דף יח:) הפרים בכורים קודם החג ועבר עליהן החג ירקבו משום דנראה לקרייאה ונדחו וכל שאין ראוי לגילה בילה מעכבת בו והכא נמי כשבצרן נראה לקרייאה וכשיגרן נדחו ויש לומר[טו] דאמר בירושלמי דמסכת בכורים (פ״א ה״ה) רבי אסי אמר ריש לקיש בשם רבי אושעיא כשליקטן לשלחן ביד אחר אבל אם לקטן להביאן הוא לא ישלחם ביד אחר שכל הבכורים שנראו לקרייאה אין נתמרין אלא בקרייאה ואמרינן התם מתמתין פליגא הפרים בכורים ומכר שדהו מבית ואינו קורא קיימנו בקנין בתנאי דמכור משעה ראשונה ולפי זה אם הפרים בכורים קודם החג על מנת להביאן אחר החג לא ירקבו אלא אחר החג מביא ואינו קורא:

א) טבל וחולין מעורבין זה בזה דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר של עובד כוכבים פטור ושל ישראל חייב עד כאן לא פליגי אלא דמר סבר יש ברירה ומר סבר אין ברירה אבל דכולי עלמא יש קנין לעובד כוכבים בא״י להפקיע מיד מעשר הכא נמי בסוריא וקסבר ב) כיבוש יחיד לא שמיה כיבוש אמר רב חייא בר אבין ת״ש המוכר שדהו לעובד כוכבים לוקח ומביא ביכורים מפני תיקון העולם מפני תיקון העולם אין מדאורייתא לא אמר רב אשי שתי תקנות הוו מעיקרא הוו מייתי מדאורייתא כיון דחזו דקא מקרי ומזבני דסברי בקדושתייהו קיימן תקינו להו דלא ליתו כיון דחזו דמאן דלא סגי ליה מזבן וקא משתקען ביד עובדי כוכבים הדר תקינו להו דליתו איתמר ג) המוכר שדהו לפירות ר׳ יוחנן אמר מביא וקורא ריש לקיש אמר ד) מביא ואינו קורא רבי יוחנן אמר מביא וקורא ה) קנין פירות בקנין הגוף דמי ר״ל אמר מביא ואינו קורא ו) קנין פירות לאו בקנין הגוף דמי איתיביה ר׳ יוחנן לר״ל ז) ולביתך ח) מלמד שאדם מביא ביכורי אשתו וקורא א״ל שאני התם דכתיב ולביתך ואיכא דאמרי איתיביה ר״ש בן לקיש לר׳ יוחנן ולביתך מלמד שאדם מביא ביכורי אשתו וקורא התם הוא דכתיב ולביתך אבל בעלמא לא אמר ליה טעמא דידי נמי מהכא קאמינא איתיביה ט) היה בא בדרך וביכורי אשתו בידו ושמע שמתה אשתו מביא וקורא מתה אין לא מתה לא ה״ה דאע״ג דלא מתה ומתה אצטריכא ליה סד״א ליגזור משום דרבי יוסי בר חנינא י) דאמר ר׳ יוסי בר חנינא י) בצרן ושגרן ביד שליח ומת שליח בדרך מביא ואינו קורא שנאמר יא) ולקחת יב) והבאת עד שתהא לקיחה והבאה באחד קמ״ל ואזדו לטעמייהו דאיתמר המוכר שדהו בזמן

כתיב ושמחת בכל הטוב וגו׳: **ביכורי אשתו.** שגדלו בקרקע מלוג שהכניסה לו אשתו לפירות: **אחי הפס דהביב ולביתך.** ומדאיצטריך לרבויי ש״מ קנין פירות לאו בקנין הגוף: **מהכא.** דכי היכי דלאמעוטינן דהכא קנין הגוף דמי הוא הדין בעלמא: **ושמע שמתה אשתו.** וירשה הוא וקנה גוף הקרקע: **ליגזור משום דרבי יוסי בר חנינא.** דאמר בעינן לקיחה והבאה באחד וה״נ נבעי לקיחה והבאה באחד קמ״ל: **ומת שליח בדרך.** וחזר והביאן הוא בעצמו: **מביא ואינו קורא.** וא״ל דאמר שהביאו שליח אחר דאפי׳ לא מת שליח ראשון אינו קורא דתנן[יז] האשה וטומטום ואנדרוגינוס והשליח מביאין ולא קוראין שאין יכולין לומר אשר נתתה לי: בזמן

טבל וחולין מעורבין. אין לך כל חטה וחטה שאין חציה טבל וחציה חולין שחלק העובד כוכבים פטור ואף לאחר שחלקו התבואה הלוקח מן העובד כוכבים צריך לעשר וישראל צריך לעשר את שלו מיניה וביה ולא ממנו על טבל גמור ולא מטבל גמור עליו מפני שמפרש מן החיוב על הפטור ומן הפטור על החיוב אבל כי מפרש מיניה וביה מעשר מן הפטור על החיוב ומן החיוב על הפטור אבל כי מעשר מיניה וביה מעשר שלם נמלא מעשר מן החיוב שבו על החיוב שבו ומן הפטור שבו על הפטור שבו: **של ישראל חייב.** לאחר שחלקו הוי של ישראל טבל גמור ומעשר ממנו על אחר ומאחר עליו דיש ברירה ושל עובד כוכבים פטור לגמרי ולת״ק אין ברירה ואפילו חלקו בספיקא הן עומדין: **מדאורייתא לא.** ואי אין קנין לעובד כוכבים להפקיעה מקדושתה הויא לה לענין קדושתה ברשות ישראל כאילו משכנה וכיון דביכורים מצוה דרמיא עליה היא ולא בטלי לאסור פירות באכילה מיחייב ליקח ולהביא. ולא דמי למעשר דאפילו למאן דאמר אין קנין לא מיחייב לעשר על חלקו של עובד כוכבים דמעשר בטיל ואסר ליה באכילה ולאו מצוה דרמיא עליה היא אלא אם כן אוכלן או מוכרן דקא משתעבדי ליה אבל ביכורים מצוה דרמיא עליה היא: **אפי׳ תקנות הוו.** כלומר לעולם מדאורייתא מייחיב והא דקתני מפני תיקון העולם משום דמעיקרא משום סייג תקנו שלא ליקח ולהביא כדמפרש ואזיל לפיכך הולרכו לחזור ולתקן ולהעמידה כדין תורה: **וסברי בקדושתייהו קיימין.** אין אנו נענשין בדבר: **משתקען ביד עובדי כוכבים.** שלא היה חוזר ופודה אותה: **תקינו דלייהו.** כדי שיטרח ויפדנו: **המוכר שדהו לפירות.** שיאכל הלוקח פירות עד עשר שנים ותחזור הקרקע לבעליה וזמן שאין היובל נוהג קאמר דהיינו משגלו שבט ראובן ושבט גד שגלו תחילה מעבר הירדן ע״י סנחריב עד חרבות ירושלים דאי בזמן שיובל נוהג אם מכירה לפירות היא שהרי קופה לחזור ביובל: **תקנין הגוף דמי.** בדרך לא הוא לקיחה ומגר הבאה בלחד, אבל הוא דאינה דבעינן לקיחה ולא לקיחה בלחד, אבל הוא דבעינן שליח והביאן לירושלים אם קונין הבעלים, דשלוחו של אדם כמותו ויכול לקרות הבה הבאתי ונו׳, ומיהו שליח עצמו לא בר קייום הוא כדמנן במס׳ כתובות שאין יכול לומר אשר נתתה לי ה׳, וה״נ בנכרן ושגמן ע״י שליח דפעור להו מקרייה, והא ליכא למיפרך דמהבאה נמי יפטור, שהרי בקרקע קדשו כדתנן במס׳ בכורים (שם).

מוסף תוספות

א. משמע לפירושו דלמ״ד אין ברירה שותפין ואחין שחלקו יש לכאו״א חצי חלק הראוי לו וחצי חלק לחברו, מדפרי׳ דכל חטה חציה טבל וחציה חולין, דאי לא תימא הכי היאך מעשר מיניה וביה דלמא מה שנתן לכהן זהו מחלק הגרו וקא אכיל טבל, או איפכא וקא אכיל כהן טבל, ולפי פירושו גם יכול לעשר ממקום אחר כגון שיפרישו על ״ח סאין סאה

מסורת הש״ס

א) [לעיל מ׳: וש״נ], ב) ב״מ לו. ב״ב קלו:, ג) [שם ושבת קלב: יבמות לו: ב״ק פח: ב״מ ב. ערכין כו:], ד) ב״ב פפ.:, ה) [עי׳ פי׳ הרא״ש בב״ב], ו) [דברים כו], ז) [בכורים פ״א מ״ב],

הגהות מהר״ב רנשבורג

א) תוס׳ ד״ה מתה אין לא מתה לא וכו׳ וי״ל וכו׳ כדלקמיה בפסקא דיכורים. בירושלמי בפ״ל ועי׳ רמב״ם פ״ב מהל׳ ביכורים הלכה יד וכב״מ שם ושם הוכא דמביא ולא מכר דקולא ודו״ק:

מוסף רש״י

המוכר שדהו לפירות. שיאכל לוקח פירותיה ב׳ ג׳ שנים ואחר זמן מחזור לבעליה (ב״מ צו.). **מביא וקורא.** מביא בכורים וקורא אדמי אחד אבי וכל הפרשה, וקולא אני בו הנה הבאתי את לאשיה פרי האדמה אשר נתתה לי, דקנין פירות בקנין הגוף (שם). **מביא ואינו קורא.** שאינו יכול לקרות האדמה אשר נתתה לי, ומיהו בהבאה חייב, דכתיב אשר תביא מארצך, שהרי שיעבד לו ליקח הקרקע לפירותיו (רשב״ם ב״ב קלו:). **בצרן ושגרן ביד שליח.** אי שמת שליח בדרך, שהשליח עצמו בצרן ומת בתוך הדרך ומינה שליח אחר תחתיו עד לירושלים, אי שהביאו הבעלים עצמן משם ואילך, **מביא ואינו קורא.** טעמא (רשב״ם ב״ב פא:). דלקחת והבאת. דכתיב ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא, ואמר ולקחת קרא ימיל הוא, דמלי למיכתב והבאת מאלקן, ודרשינן ביה מי שלקח, דהיינו בוצר, הוא מביא, דבעינן הבאה לקיחה והבאה עד ירושלים דבלקן אינו הבאה אלא בוצר הוא לקיחה ובאה באחד אלא בבעים, וכן הוא דמית בדרך לא הוא לקיחה ומגר הבאה באחד, אבל הוא דבעינן שליח והביאן לירושלים אי קונין הבעלים, דשלוחו של אדם כמותו ויכול לקרות הבה הבאתי ונו׳, ומיהו שליח עצמו לא בר קייום הוא כדמנן במס׳ כתובות שאין יכול לומר אשר נתתה לי ה׳ וה״נ בנכרן ושגמן ע״י שליח דפעור להו מקרייה, והא ליכא למיפרך דמהבאה נמי יפטור, שהרי בקרקע קדשו כדתנן במס׳ בכורים (שם).

מוסף רש״י

ב) מאי ד״ל דאמר דיחיד הוא דאמרינן:

בכתובות שאילולי כן לא הייתי מגרשה ונמצא גט בטל ובניה ממזרים. עיין בערך ל״ד בספר המכריע: ומקשה למימרא (מאי) דר׳ יהודה חייש לקלקולא ורבנן לא חיישי לקלקולא והא איפכא שמענא להו דתנן המוציא את אשתו משום ש״ר לא יחזיר משום נדר לא יחזיר ר׳ יהודה אומר בו רבים לא יחזיר ושלא ידעו בו רבים יחזיר אלמא דר׳ יהודה לא חייש לקלקולא ורבנן חיישי לקלקולא ואסיק רבא דר׳ יהודה חייש לקלקולא והתם בנדר אם לא הודר ברבים ב) הוא דאמרינן שאם הוא צריך חקירת חכם להתירו ואין הבעל יכול להפר ס״ל כר׳ אלעזר דאמר אדם רוצה שתתבדה אשתו בב״ד והלכך לא מצי מקלקל לה ובאינו צריך שהבעל יכול להפר ס״ל כר׳ מאיר דאמר יחיד דכיון דהוא יכול להפר ולא הפר ולא מהימן לומר לא ידעתי שהייתי יכול להפר: מאן חכמים דאמרי יחיד ר׳ מאיר הוא דאמר בענין תנאי כפול והכא במאי עסקינן בדלא כפליה לתנאיה פי׳ שלא אמר לה אלא משום אילונית אני מוציאך ולא אמר לה אילולי כן לא הייתי מוציאך דכמאן דלא אמר לה כמידי דמי דאפילו בתנאי גמור אינו כלום דלית ליה מכלל הן אתה שומע לאו שאם אמר לה הרי זה גיטך ע״מ שתתני לי ר׳ זזה עד ל׳ יום אע״פ שלא נתנה לו היא מגורשת מפני שלא כפל ואמר ואם לא תתני לי לא יהא גט ולא אמרי׳ מכלל לאו אתה שומע הן והכי נמי בגילוי דעתיה אע״פ שאמר לה משום אילונית אני מוציאך כיון שלא אמר לה ואילולי כן לא הייתי מוציאך כמאן דלא אמר לה מידי דמי: מתני׳ המוכר עצמו ובניו לעובדי כוכבים אין פודין אותו אבל פודין את הבנים לאחר מיתת אביהן הנהו בני מכסי דיזפי דעובדי כוכבים ולא הוה להו למיפדייניהו אתו וקא גרבי להו פי׳ היו שובים אותם לעבדים בעבור חובם אתו לקמיה דרב הונא אמר להו תנן המוכר את עצמו ואת בניו לעובדי כוכבים אין פודין אותם א״ל ר׳ אבא למדתנו רבינו והוא שמכר ושנה ושלש א״ל הני מרגל רגילי דעבדי הכי. ההוא גברא דזבין נפשיה לזודאי אתא לקמיה דר׳ אמי א״ל (ע״כ שייך לדף מו ע״ב) פירקן אמר להו תנן המוכר את עצמו ואת בניו לעובדי כוכבים אין פודין אותם אבל פודין את הבנים משום קלקולא וכ״ש הכא דאיכא קטלא אמרי לה אמי האי ישראל מומר דקא חזי ליה דאכיל בגילות אמר להו אימור לתיאבון הוא דאכליה והא זמנין דאיכא איסורא והתירא קמיה ושביק התירא ואכיל איסורא אמר ליה זיל לא שבקי לי דאפרקינך פי׳ וס״ל כמאן דאמר בריש פרק אין מעמידין (כה:) מומר לאכול נבלה לתיאבון מחזירין לו אבידה: מתני׳ המוכר שדהו לעובד כוכבים וחזר ולקחה ממנו ישראל הלוקח מביא בכורים מפני תיקון העולם. פי׳ כגון שחזר ישראל ולקחה ממנו מליאה פירות ופשטה דמתני׳ משמע דמדאורייתא לא מיחייב האי לוקח להביא ממנו בכורים שכיון שחנטו הפירות ברשות עובד כוכבים כאילו חנטו בח״ל דמי דיש קנין לעובד כוכבים בא״י להפקיע מיד מעשר אבל מפני תיקון העולם שלא ילמדו ממנו ומינמנו מלהביא

ב) מאי ד״ל דאמר דיחיד הוא דאמרינן:

אחת. תוס׳ הש״ס. ב. ומחזירין זה לזה ביובל. רשב״ם. ג. עד יהושע בן נון. תוס׳ הרא״ש. ואם כדברי רש״י ד״ל. רשב״ם. ד. ולקוחות הוו ומחזירין ביובל, מ״מ. רשב״ם. ה. אלא ש״מ דלמ״ד אין ברירה ולקוחות הן לא חשבינן לי׳ במה שהגיע לחלקו בעשיר כיורש כלל לא בכולו ולא במחציתו. רשב״ם. ו. [הא] דתנן מי שלא ביכרה אשתו וילדה שני זכרים וכו׳ מת האב והבנים קיימין, ר״מ אומר אם נתנו עד שלא חלקו נתנו, ואם לאו פטורין, ר׳ יהודה אומר נתחייבו הנכסים, ומוקי פלוגתייהו כגון דליכא אלא ה׳ סלעים וכו׳ והכא. תוס׳ הרא״ש. ז. קא מפלגי. תוס׳ הרא״ש. ח. ומלוה ע״פ גובה מן היורשין ואינו גובה מן הלקוחות וכו׳ ר׳ יהודה סבר גובה חצי חמש דיורשין ומחצה דלקוחות אינו גובה מטעם דאין ברירה ואין כאן יורשה. תוס׳ הרא״ש. ט. ולפירש״י אע״ג דאין ברירה מ״מ יש לכ״א חצי חלקו בודאי א״כ לר׳ יהודה יגבה חצי חמש. תוס׳ הרא״ש. י. ואיהו מתוקן ממ״נ, אבל המעשרות מקולקלין, ואותן המעשרות יש להן כמו״כ תקנה. רשב״ם. יא. מה ראיה מכאן לאחילו דלית ליה. תוס׳ הרא״ש. יב. כדי שיעבוד וישמור שדותיהן. תוס׳ הרא״ש. יג. דא״כ אפי׳ מתה נמי לא. תוס׳ הרא״ש. יד. אע״פ דלאו כקנה״ג דמי, מ״מ לא הוה כקונה פירות ואח״כ קנה השדה. תוס׳ הרא״ש. טו. דהכא כשבצרן תחלה עמ״נ לשגרן. תוס׳ הרא״ש. דאז יכול לשגרן ביד אחר כאילו לא נראו לקרייאה מעולם. תוס׳ ב״ג פפ.: ד״ה בלגן.

בזמן שהיובל נוהג, כל מכירת קרקע לפירות שהרי חוזר הגוף ביובל: אדעתא דפירא נחית. ולאו אדעתא למקנייה לארעא אפילו שעה אחת: **הקונה שני אילנות בתוך שדהו של חבירו.** דקי"ל בגבא בתרא (דף פח.) דלא קנה קרקע הלכך אינו קורא דלא מצי למימר פרי האדמה אשר נתתה לי: **הא שלשה.** דקיימא לן דקנה קרקע תחתיהן וביניהן[ה] כמלא אורה וסלו: **מחלוקת.** ואע"ג דהדלת ביובל: **מחלוקת.** דרש לקיש ורבי יוחנן: **ביובל שני.** שמנו ישראל שכבר הורגלו להחזיר קרקעות בהיות קאמר ריש לקיש מביא ואינו קורא דסמכה דעתיה דמוכר דודאי הדלת ליה וזה בטוח שיחזירנה: **[ביובל ראשון].** כל הני מתניתא ביובל ראשון: **רבנאי.** קנין פירות אי כקנין הגוף דמי אי לא: **שדה אחוזה.** אם הקדישה ולא גאלה קודם היובל ומכרה גיזבר לאחר אינה נגאלת עוד וכשהיא יוצאה ביובל מיד הלוקחה מן הגזבר מתחלקת להכהנים שנאמ' (ויקרא כז) ואם לא יגאל את השדה וגו' והיה השדה בצאתו וגו'. ושדה מקנה כשהקדישה ולא גאלה ומכרה הגזבר כשהיא יוצאה ביובל חוזרת לבעלים הראשונים שמכרוה למקדיש שנאמר[ו] בשנת היובל ישוב השדה לאשר קנהו מאתו וגו': **מניין לנוקח שדה מאביו והקדישה.** בחיי אביו בעודה בידו שדה מקנה: **ואחר כך מת אביו.** ונעשית לו אחותה: **מניין שאסורה לפניו בשדה אחוזה.** אם לא גאלה ומכרה הגזבר שיוצאה לכהנים ביובל: **אשר לא משדה אחוזתו.** קרא יתירא הוא: **שדה שאינה ראויה.** בשעה שהקדישה להיות לו שדה אחוזה לעולם: **יצאה זו בו'.** וכל שכן מת אביו ואחר כך הקדישה דבשעת הקדש כבר היתה אחוזה: **ר' מאיר אומר.** זו אינה שדה אחוזה ומוחזרת לו ממנה אביו שמכרה לו וקרא כי אתא למת אביו ואחר כך הקדישה אתא: הכי גרסינן **ואילו לר' יהודה ור' שמעון מת אביו ואח"כ הקדישה לא צריך קרא מאי לאו בהא קמיפלגי בו'.** ולא גרסינן הכא אלא לאו דאזלי בתר פדיון ובמס' ערכין (דף יד:) גרסינן לה: **לא צריכא קרא.** דלי לריכא קרא הקדישה ואח"כ מת אביו מנא להו: **קנין פירות.** שהיתה קנויה לו מאביו בשעה שמת אביו וקנין פירות הוא שהרי היובל נוהג: **לקנין הגוף דמי.** וכי מיית אביו לא ירית מידי ולא הויא ליה אחוזה הלכך אי לאו דרביה קרא לא הוה אמינא דתיהוי כשדה אחוזה ואצטריך קרא למת אביו ואחר כך הקדישה: **לאו לקנין הגוף דמי.** וכי מית אביו ירית גופא הלכך מת אביו ואחר כך בו': **לקנין הגוף דמי.** ומודו דמת אביו ואחר כך הקדישה לריכא קרא: **והכא קרא אשכחו ודרוש.** לרבויי מינה אף הקדישה ואחר כך מת אביו דאם כן דלא מרבי אלא מת אביו ואחר כך הקדישה: **לכתוב קרא אשר לא אחוזתו.** ולא לכתוב משדה: **לקוחות הן.** דאין בריה והוי כמו שהחליפו חלקיהן: **ומחזירין ביובל.** משום מצות יובל וכיון דאמר יהושע המתחלקת הויא לקיחה אם אית ליה קנין פירות דהיינו כל לקיחה שבשעת יובל אלא בכהנים אינו אלא בלוים ולא בישראל: **לא משכחת.** מבית וקורא אלא בירושה שלא נחלקה מעשה בימי יהושע דהיינו חד בר חד שלא היו ולא אלא בלוים ולא בישראל: **לא קרינן בה שדה מקנה אלא שדה אחוזה:** הדרן עלך השולח

לא דב"ע קנין פירות בקנין הגוף דמי. דיחויא בעלמא הוא דרבי יהודה אית ליה בהמובל (ב"ק דף 5.) גבי דין יוסי אלו יומים לאלו בקנין הגוף דמי[אז]: **אי לאו דאמר ר' יוחנן קנין פירות כו'.** הקשה רבינו תם ואמנו אין מלאנו ידינו ורגלינו דקיימא לן כרש"י לאלו בקנין הגוף דמי כדאמרינן ברש"י המולך (יבמות דף לו:) וקיימא לן נמי דבדאלוייתא אין בריה בבסוף מסכת בילה (דף לח.) פסקינן כרבי אושעיא[ב] ורב נחמן דקיימא לן (כתובות יג.) כוותיה בדיני קאמר ברש"י[ג] פרק ב' דקדושין (דף מב:) האמים שחלקו הרי הן כלקוחות פחות משמות נקנה מקח ופסקינן נמי בהמוכר את הבית (ב"ב דף סה.) דאין להן דרך זה על זה דמוכר בעין[יח] רעה מוכר אלמא לקוחות הן והא דפסקינן בפ' בית כור (שם דף קז.) כרב דאמר בטלה מחלוקת אלו משום דיורשין הוו אלא משום דהוו כלקוחות באחריות ויורשין דקאמר רב אלו יורשין ממש אלא כלומר כיורשין ובכוח ספרים גרסינן הכי בפרק קמא דבבא קמא (דף טו.)[ד] ומיהו רב אסי דאמר דאחלוקו ומספקא ליה אי יורשין הוו היינו יורשין ממש כלומר בפרק יש בכור (בכורות דף מא.) גבי חמש ולא אלי חמש ורבי אסי אמר רבי יוחנן האחין שחלקו לקוחות הן אלו היינו רב אסי אי נמי הא דיליה הא דרביה והא דפסקינן בנדרים בפרק השותפין (דף מו:) כר"ל בן יעקב בשותפין שנדרו הנאה זה מזה דמותר ליכנס לחצר אלו מטעמיה דטעמיה משום בריה דכמוכה בפרק הפרה (ב"ק דף נא:) אלא משום דיותר הוא כרבינא בחזקת הבתים (ב"ב דף מז:) ומותר במודר הנאה[ה] וי"ל דדוקא בהיות יהודה ור"ש מת אביו ואח"כ הקדישה[ט] לא צריכא קרא מאי לאו בהא קמיפלגי דר"מ סבר קנין פירות בקנין הגוף דמי ובהא במיתת אביו הוא דלא ירית ולא מידי והלכך מת אביו ואח"כ הקדישה צריך קרא רבי יהודה ור"ש סברי קנין פירות לאו בקנין הגוף דמי ובהא במיתת אביו השתא הוא דקא ירית והלכך מת אביו ואח"כ הקדישה לא צריכא קרא וכי איצטריך קרא להקדישה ואח"כ מת אביו הוא דאיצטריך אמר רב נחמן בר יצחק לעולם אימא לך[י] בעלמא קסברי ר' יהודה ור"ש קנין פירות בקנין הגוף דמי והכא רבי יהודה ור"ש קרא אשכחו ודרוש לכתוב רחמנא אם את שדה מקנתו אשר לא אחוזתו מאי משדה אחוזתו שדה שאינה ראויה להיות שדה אחוזה יצתה זו שראויה להיות שדה אחוזה א"ר יוסף אי לאו דא"ר יוחנן קנין פירות בקנין הגוף דמי[יא] לא מצא ידיו ורגליו בבית המדרש[יב] דא"ר אסי א"ר יוחנן האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל ואי ס"ד לאו בקנין הגוף דמי לא משכחת דמייתי ביכורים אלא חד בר חד עד יהושע בן נון, אמר רבא קרא ומתניתא מסייעי ליה לר"ל קרא

במספר

בזמן שהיובל נוהג ר' יוחנן אמר מביא וקורא ר"ל אמר[א] מביא ואינו קורא רבי יוחנן אמר מביא וקורא קנין פירות בקנין הגוף דמי ר"ל אמר מביא ואינו קורא קנין פירות לאו בקנין הגוף דמי וצריכא דאי איתמר בההיא בההיא קאמר ריש לקיש דכי קא נחית אדעתא דפירא קא נחית אבל בהך דאדעתא דגופיה קא נחית אימא מודי ליה לר' יוחנן ואי איתמר בהא בהא קאמר רבי יוחנן אבל בהך אימא מודי ליה לריש לקיש צריכא ת"ש[ב] הקונה אילן וקרקעו מביא וקורא הכא במאי עסקינן בזמן שאין היובל נוהג ת"ש[ג] הקונה שני אילנות בתוך שדהו של חבירו מביא ואינו קורא[ד] הא שלשה מביא וקורא ה"ג בזמן שאין היובל נוהג והשתא דאמר רב חסדא[ה] מחלוקת ביובל שני אבל ביובל ראשון דברי הכל מביא וקורא דאכתי לא סמך דעתייהו[ו] ל"ק הא ביובל ראשון הא ביובל שני לימא כתנאי[ז] מנין ללוקח שדה מאביו והקדישה ואח"כ מת אביו מניין שתהא לפניו כשדה אחוזה ת"ל[ח] אם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו שדה שאינה שדה אחוזה יצתה זו שהיא שדה אחוזה ואילו לרבי יהודה ור"ש מת אביו ואח"כ הקדישה[ט] לא צריכא קרא מאי לאו בהא קמיפלגי דר"מ סבר קנין פירות בקנין הגוף דמי ובהא במיתת אביו הוא דלא ירית ולא מידי והלכך מת אביו ואח"כ הקדישה צריך קרא רבי יהודה ור"ש סברי קנין פירות לאו בקנין הגוף דמי ובהא במיתת אביו השתא הוא דקא ירית והלכך מת אביו ואח"כ הקדישה לא צריכא קרא וכי איצטריך קרא להקדישה ואח"כ מת אביו הוא דאיצטריך אמר רב נחמן בר יצחק לעולם אימא לך[י] בעלמא קסברי ר' יהודה ור"ש קנין פירות בקנין הגוף דמי והכא רבי יהודה ור"ש קרא אשכחו ודרוש לכתוב רחמנא אם את שדה מקנתו אשר לא אחוזתו מאי משדה אחוזתו שדה שאינה ראויה להיות שדה אחוזה יצתה זו שראויה להיות שדה אחוזה א"ר יוסף אי לאו דא"ר יוחנן קנין פירות בקנין הגוף דמי[יא] לא מצא ידיו ורגליו בבית המדרש[יב] דא"ר אסי א"ר יוחנן האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל ואי ס"ד לאו בקנין הגוף דמי לא משכחת דמייתי ביכורים אלא חד בר חד עד יהושע בן נון, אמר רבא קרא ומתניתא מסייעי ליה לר"ל קרא

במספר

ואפ"ה תני וחזר כלומר תחלה היתה של ישראל ומכרה לעובד כוכבים ועוד חזר ישראל ולקחה ממנו אמר רבה אין קנין לכנעני בא"י להפקיע מיד מעשר שנא' כי לי הארץ לי קדושה הארץ ור' אלעזר אמר יש קנין לכנעני בא"י להפקיע מיד מעשר שנא' דגנך ולא דגן כנעני במאי קמיפלגי מר סבר דגנך ולא דגן כנעני ומר סבר דיגונך ולא דיגון כנעני פי' שאם מירח הכנעני כריר של ישראל פטור מן המעשרות עיין כל אלו הדינין בהלכות י"ב בספר הלקט:

ו) בכורים פ"ל מי"ח, ג) ב"ב [ס.] פח. בכורים פ"ח מי"ו, ג) ר"ה אפילו תימא בזמן שהיובל נוהג ור"ק, ד) ב"ב עב: ערכין יד. [כו:], ה) [ערכין כו:], ו) [יבמות עז:], ז) בכורות נב: ב"ק סט: בילה לז: [לעיל כה.], ח) [רש"ש מוסיף: והרוצה להן], ט) [ויקרא כז], י) [וע"ע תוס' ב"ב נ: ד"ה קנין], יא) יפה. רש"ל, ועי' מהרש"ל, יב) [וע"ע תוס' סוכה כד. ד"ה ר' יהודה ומוס' ב"ק פח: ד"ה הכי ומוס' בכורות נב: ד"ה אמר ר' יוסי],

מוסף רש"י

הקונה שני אילנות בתוך שדהו של חבירו מביא ואינו קורא. תנן בהמוכר את הספינה (ב"ב פא.) המוכר שתי אילנות לחבירו ולא פירש לו קרקע, לא קנה קרקע, אבל קנה אלשה קנה קרקע ואף על פי שלא פירש, הלכך גבי בירוחים נמי שתי אילנות מביא ואינו קורא, דלא מצי למימר פרי האדמה אשר נתתה לי, הא שלשה. דקנה קרקע, מביא וקורא (ב"ב כז.). **והקדישה ואח"כ מת אביו.** אע"ג דבשעת הקדש הוא שדה מקנה, הואיל ולאחר שמת אביו הוי שדה אחוזה (ערכין יד.) וכל שכן אם מת אביו תחלה ואחר כך הקדישה, דבשעת הקדשה כבר היתה שדה אחוזה ממש (רשב"ם ב"ב עב.), מניין שתהא לפניו כשדה אחוזה. ובפדיה בחמישים סלעים ולא בשויה (ערכין יד.). **אם את שדה מקנתו.** וסיפיה דקרא ומתן את הערכך (ב"ב שם), **שדה שאינה ראויה.** בשעת הקדש, להיות שדה אחוזה. היוס ולעמר, כגון שלקחו מאחר, אי נמי מאביו ולא מת קודם היובל (שם) יש לה דין שדה מקנה לפדות בשויה יתמה זו כו' (ערכין יד.). **ואח"כ הקדישה.** דבשעת הקדש הויא שדה אחוזה, אבל הקדישה ואח"כ מת אביו אינה אלא שדה מקנה (שם). **יצתה זו שהיא שדה אחוזה.** בשעה שהקדישה, דאילו לא מת אביו היתה אחוזה ביובל לאביו, דכתיב בשנת היובל ישוב השדה לאשר קנהו מאתו, ושתה בשמת אביו הרי היא לו שדה אחוזה (ויחזור לו ביובל) אבל הקדישה ואח"כ מת אביו ס"ל נר"מ דאינה שדה אחוזה (ב"ב שם). דר"מ **סבר קנין פירות.** שהיתה קנויה לו לבן בחיי אביו לפירות לאכול הפירות ולא לגופה, שהרי עתיד לחזור ביובל, בקנין הגוף דמי. הלכך כי מת אביו עד שלא הקדישה אי לא אשמועינן קרא דמיהו בשדה אחוזה הוא אלו אביו אינה אחוזה אלא דבלאו מיתת אביו היתה קנויה לו, הלכך אינצריך קרא לחמי, אבל הקדישה בעודה שדה מקנה ואח"כ מת אביו הרי היא כשדה אחוזה, דאילו לא הקדישה מת אביו לא רביה לן קרא אלא מדיהו אחוזה אלא שדה מקנה היא (ערכין כו.). **ור' יהודה ור"ש סברי כו' לאו בקנין הגוף דמי.** וכי מת אביו קודם שהקדישה הוא דקא ירית לה לגופה ושדה אחוזה היא, והלכך להאי לא אינצריך קרא לרביה דהא אחוזה גמורה היא, שבאמי אביו לא היתה קנויה לו, וכי אתי קרא לקדישה ואח"כ מת אביו, דאע"ג דבשעת הקדש הוא שדה מקנה, השתא דמת אביו קודם פדיון שדה אחוזה היא (שם). **בעלמא כו'.** בקנין הגוף דמי. ולאתת אביו ואח"כ הקדישה נמי אינצריך קרא (שם). **קרא אשכחו ודרוש.** דהקדישה ואח"כ מת אביו מיהו אחוזה, דאלי"כ דלא רבי לן קרא אלא מת אביו ואח"כ הקדישה, **לכתוב רחמנא כו' אשר לא אחוזתו.** ומתרגיל הא דר' מאיר דדרש יתמה זו שהיא כבר אחוזה, משדה למה לי, ס"מ לכלאתרין למדרש הקדישה ואח"כ מת אביו, **יצתה זו.** שבשעת הקדש היתה ראויה להיות שדה אחוזה (ערכין כז.). **לא מצא ידיו ורגליו בבית המדרש.** כלומר לא היה יכול לעמוד בדברו (יבמות עז.). **האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל.** ולא אמרינן הוכרר הדבר שזה חלק המגיע לכל אחד וירושה לא קאמר דמיהדר, אלא אמרינן חלקו של זה היה ראוי לזה והחליפו והרי הוא כמקח ומחזיק ומחליפין ביובל (ב"ק סט: וכעי"ז ביצה לז: ולעיל כה.) **ומחזיר ומוקין** (בכורות נז.).

קבא א מיי' פ"ל מהל' בכורים הלכה ז סמג עשין קלט קמ:
קסב ב מיי' שם פ"ב הלכה יג:
קסג ג מיי' שם פ"ל הלכה ל:
קסד ד מיי' שם פ"ב הלכה יג:
קסה ה מיי' שם פ"ל הלכה ז:
קסו ו ז מיי' פ"ל מהל' ערכין הלכה כח:

תורה אור השלם

1. וְאִם אֶת שְׂדֵה מִקְנָתוֹ אֲשֶׁר לֹא מִשְּׂדֵה אֲחֻזָּתוֹ נִקְדִּישׁ לַיְיָ: ויקרא כז כב

מוסף תוספות

א. [ו]לא קאמר אלא דמהכא ליכא למילף מינה. תוס' ב"ב נ: ד"ה קנין.
ב. דאמר בדאורייתא אין בריירה ובדרבנן יש בריירה. תוס' הרא"ש ב"ק. ג. גי' תוס' הרא"ש: קאמר.
ד. 'כיורשין'. תוס' הרא"ש.
ה. ואע"ג דמשנת ר"א בן יעקב קב ונקי, היכא דמוכח לא סמכינן עלה. תוס' הרא"ש. ועי"ש שהביא מירושלמי של ר"מ עצמו לקומתו, ותמה דבריו [וכ"ש בהגב"ש], ומי' בתרן אמנם. ו. להכי דייק עלה רבי יוחנן דלא מצא ידיו ורגליו. תוס' ב"ק פח: ד"ה הכי. ועע"ש בגרת הפלוגתא בין ר' יוחנן לבין שלפי אמוראים בדרך אמתם, וכ"כ כ"פי נמי' בתוס' בכורות נב:, וכן ביאר בתוס' הרא"ש כאן. ז. אלא חד בר חד. תוס' הרא"ש.

פסקי רי"ד

בכורים כי יאמרו כיון שהשדה היתה תחלה של ישראל והיא עכשיו ביד ישראל היאך אינו מביא בכורים ולא ידעו כי מפני שהיתה יד עובד כוכבים באמצע וחנטו ברשותו אינו מביא. לפיכך חייבוהו להביא ודוקא בבכורים חייבוהו מפני שצריכים הבאת מקום ואם יראו שלא יביא בפיק מיניה חורבא אבל תרומות ומעשרות שאדם מפריש ונותן בתוך ביתו לא חייבוהו דלא נפיק מיניה חורבא שמי יודע מה שעשה זה האיש בתוך ביתו הלכך אוקימנא דאדאורייתא ודוקא כשהיתה תחלה של ישראל ומכרה לעובד כוכבים וחזר ישראל ולקחה ממנו מליאה פירות גזרו רבן שיביא אבל אם היתה נחלת אבותיו של גוי ולקחה ישראל ממנו מלאה פירות לא גזרו עליו שיביא דלא נפיק מיניה חורבא דמידע ידעי דהך שדה של עובד כוכבים היתה ולא תימא דוקא אם חזר ולקחה ממנו מי שמכרה לו הוא דחייבוה רבנן אבל ישראל אחרינא לא דמדתני וחזר ולקחה ממנו ישראל (תני) ותו תני הלוקח מביא בכורים ש"מ דבכל אדם קאמר דאילו כן הוי ליה למתני הכי וחזר ולקחה ממנו מביא בכורים מפני תיקון העולם אלא לאו ש"מ בכל אדם קאמר

עין משפט נר מצוה

קבא א מיי' פ"ל מהל' בכורים הלכה ז סמג עשין קלט קמ:
קסב ב מיי' שם פ"ב הלכה יג:
קסג ג מיי' שם פ"ל הלכה ל:
קסד ד מיי' שם פ"ב הלכה יג:
קסה ה מיי' שם פ"ל הלכה ז:
קסו ו ז מיי' פ"ל מהל' ערכין הלכה כח:

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

הניזקין שמין להן בעידית. אין ענין נזקין אצל גיטין אלא משום דתנא לעיל בהשולח[יא] מילי דתיקון העולם תנא ליה הכא וגבו פשוט דתנא בבבא בתרא ולא תנאה הכא במכילתין משום דאיירי התם במילי שטרות כילד נעשין תנא התם: **וכתובת אשה בזיבורית.** בגמ' מפרש טעמא משום דיותר ממה שהאיש רוצה ליטא האשה רוצה להנשא[ב] וקשה דלמאן דאמר כתובה דאורייתא דליף לה בפ' קמא דכתובות (דף י.) מכמוהר הבתולות שיהא זה כמוהר הבתולות ומוהר הבתולות כהן[ג] מדאורייתא דינה בעידית[ד] ואמאי הפקיעו חכמים דינה מהאי טעמא[ה] ור"מ נמי דאמר דינה בזיבונית קסבר כתובה דאורייתא בפ' אע"פ (כתובות דף טו:) וי"ל דטעמא דהפקיעו חכמים דינה כדאמר בגמ' (לקמן מט.) גבי בעל חוב שלא יהא אדם נחבט לחבירו שהיה נאה ויאמר אקפוץ ואלווהו הכי נמי אשה חכמים באשה שמא תקיצנו כדי שיגרשנה ותגבה כתובה[ו] וטעמא דיותר משהאיש רוצה ליטא האשה רוצה להנשא לא הוי אלא משום דלא תימא[ז] כמו שבעל חוב בזיבונית משום נעילת דלת אשה נמי משום הינא דתהא בזיבונית:

אין נפרעין מנכסים משועבדין כו'. ואע"ג דאמאן דאמריו[ח] שעבודא לאו דאורייתא מדאורייתא נמי אלא תיקון העולם לא גבי ממשעבדי ואפילו למ"ד שעבודא דאורייתא מכל מקום בע"ח דינו בזיבורית מן התורה[ט] מ"מ אי לאו משום תיקון העולם היה גובה אפילו ממשעבדי בזיבונית משום נעילת דלת להכי קאמר שפיר משום תיקון העולם: **אין נפרעין מנכסי יתומים כו'.** בבעל חוב ניחא דלא חיישינן לנעילת דלת כדאמרינן בגמרא (לקמן דף נ.) דלא מסיק מלוה אדעתיה דמית ליה אבל ניזקין דדינן מדאורייתא בעידית אין הפקיעו חכמים דינן משום יתומים ובגמרא אמר דמיתמי בזיבורית אפילו הן ניזקין ולרבא ניחא דמוקי לה כגון שהיתה עידית דניזק בזיבורית דמזיק כו' ולאביי ולמר זוטרא דפליגי עליה איכא למימר דסברי שעבודא לאו דאורייתא אי נמי לא פליג רבנן בין בעל חוב לנזקין:

אמר אביי לא צריכא אלא לר' ישמעאל דאמר מדאורייתא בדניזק כו'. הקשה ר"ת דהכא משמע לאביי דפליגי ר' ישמעאל ור' עקיבא אי שיימינן בדניזק או בדמזיק וכן תנא בהדיא לקמן וכפ' הכונס (ב"ק דף נט.) מוקי לאביי פלוגתייהו בגידון במשוייר שבו ורבא לפרש דאע"ג דפליגי אי שיימינן בדניזק או בדמזיק אי"מ משמע ליה לאביי דבגידון במשוייר שבו נמי פליגי מדקאמר ר"ע לא בא הכתוב משמע מתוך תשובתו שכך ר"ל לא בא הכתוב להחמיר על המזיק כמו שאמרת אלא[ו] לענין עידית לבד בא הכתוב ואי לא פליגי בגידון במשוייר שבו אלא בעידית לחודיה לא היה מחמיר ר' ישמעאל על המזיק בשום דבר טופי מר' עקיבא אלא אדרבה ר"ע דאמר בדמזיק שיימינן מחמיר טפי כמו שאפרש בסמוך ולהכי טעי טפי במילתיה דר' ישמעאל מדברי רבי עקיבא דקאמר ולר' ישמעאל אכל כחושה משלם שמנה[ז] דמתוך תשובתו של ר"ע משמע ששמע מרבי ישמעאל שבא הכתוב להחמיר על המזיק יותר ממה שהזיק כדפירשנו: **ורבי ישמעאל אכל שמנה כו'.** פירוש בשלמא אכל שמנה משלם שמנה אלא אכל כחושה אמאי משלם שמנה א"נ כדי פירושו כיון דבאכל שמנה אינו משלם אלא שמנה כמו שהזיקה ולא קנסינן ליה לשלם יותר ממה שהזיק אם כן כשאכל כחושה נמי לא לקנסיה לשלם שמנה:

כגון

[1] **במספר שני תבואות ימכר לך מתניתא דתניא בכור נוטל פי שנים בשדה החוזרת לאביו ביובל אמר אביי** [א]**נקטינן בעל בנכסי אשתו צריך הרשאה ולא אמרן אלא דלא נחית אפירי אבל נחית אפירי מיגו דמשתעי דינא אפירי משתעי דינא אגופא:**

הדרן עלך השולח

הניזקין [2]**שמין להן בעידית** [ב]**ובעל חוב בבינונית** [ג]**וכתובת אשה בזיבורית** [ד]**ר"מ אומר אף כתובת אשה בבינונית** [ה]**אין נפרעין מנכסים משועבדים** [ו]**במקום שיש נכסי' בני חורין ואפילו הן זיבורית** [ז]**אין נפרעין מנכסי יתומין אלא מן הזיבורית** [ח]**אין מוציאין** [ט]**לאכילת פירות ולשבח קרקעות** [י]**ולמזון האשה והבנות מנכסים משועבדין מפני תיקון העולם** [יא]**והמוצא מציאה לא ישבע מפני תיקון העולם: גמ' מפני תיקון העולם דאורייתא היא דכתיב** [2]**מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם אמר אביי לא צריכא אלא לרבי ישמעאל** [יב]**דאמר מדאורייתא בדניזק שיימינן קמ"ל מפני תיקון העולם שיימינן בדמזיק מאי רבי ישמעאל** [יג]**דתניא מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם מיטב שדהו של ניזק ומיטב כרמו של ניזק דברי רבי ישמעאל רע"א לא בא הכתוב אלא לגבות לניזקין מן העידית וק"ו להקדש ולר' ישמעאל אכל שמנה משלם שמנה אכל כחושה משלם שמנה אמר רב אידי בר אבין הכא במאי עסקינן כגון שאכלה ערוגה בין הערוגות ולא ידעינן אי כחושה אכל אי שמנה אכל דמשלם ליה** [יד]**ממיטב אמר רבא אילו ידעינן דכחושה אכל משלם כחושה השתא דלא ידעינן משלם שמנה המוציא מחברו עליו הראיה אלא אמר רב אחא בר יעקב הכא**

במספר שני תבואות. וכשעת היובל משתעי דכתיב במספר שנים אחר היובל וגו' אלמא אין גוף הקרקע מכור אלא תבואות של כל שנה: **בכור נוטל כו' בשדה החוזרת לאביו ביובל.** כלומר בשדה המחוזרת לאחים מחמת שמכרה אביהן דאי דחזרה בחיי האב פשיטא ואשמועינן דגוף הקרקע לא היה קנוי לנוקח והוה ליה מוחזק לאביו לפני מותו דאי כקנין הגוף דמי הוה ליה ראוי ואין הבכור נוטל ראוי דכתיב (דברים כא) בכל אשר ימצא לו במוחזק בידו: **צריך הרשאה.** מאשתו אם בא לדון עם שום אדם בגוף הקרקע דאי ליכא הרשאה מצי א"ל לאו בעל דבריס בידי את דקנין פירות לאו כקנין הגוף הוא: **דלא נחית.** לדון לפירא שאין לו לדון עמו כלום בפירות שאין לו טענה עם אותו האיש בפירות בלבד:

הדרן עלך השולח

הניזקין שמין להן. נזקן נזקן: **בעידית.** שבנכסי המזיק שנוח לו לאדם לגבות מעטו מקרקע עידית ולא לגבות הרבה מזיבורית. וכולהו מפני תיקון העולם כדמפרש בגמ': **אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות.** הגוזל שדה ומכרה לאחר וזרעה ונמחה ועשתה פירות ובא גזל וגבאה עם פירותיה מן הלוקח ואינו משלם ללוקח כי אם היציאה מחוץ הלוקח על המוכר וגובה דמי הקרקע מנכסים משועבדים שמכרה לו באחריות וכתב לו שטר מכירה והרי היא מלוה בשטר ואת הפירות מנכסים בני חורין ולא ממשועבדים ובגמ'[יא] מפרש טעמא. וכן לשבח קרקעות אם הסביחה הלוקח בנטיעת אילנות או טייחה בזבל ודיירה: **והמוצא מציאה.** ומחזירה ובעלים אומרים שלא החזיר כולה לא ישבע: **מפני תיקון העולם.** [יב]אלהו קאי: **גמ' דניזק שיימינן.** מדאורייתא אם היתה זיבורית של מזיק בעידית של ניזק אינו מגבהו אלא מזיבורית אלו: **קמשמע לן.** מדרבנן מפני תיקון העולם שיהו נזהרין מלהזיק דבמזיק שיימינן: **מיטב שדהו.** של ניזק. השתא משמע שאם שילם בעירו ואכלה ערוגה של בית סאה בשדה חבירו שמין ערוגה יפה שבכל שדה הניזק ונותן לו דמיה ואפילו היתה זו כחושה ולקמן פריך אכל כחושה משלם שמנה: **לא בא הכתוב.** להחמיר עליו לשלם יותר ממה שהזיק: **אלא לגבות לנזקין.** שיעור דמי נזקו כמות שהוא: **מן העידית.** שאם אין לו מעות וראוה לפרוע לו קרקע בשומא צריך ליתן לו מקרקע מעולה אלו: **וקו וחומר להקדש.** לקמן[יד] מפרש: **אכל כחושה משלם שמנה.** בתמיה: **ערוגה בין הערוגות.** והיו בהן כחושות ושמנות מעורבות זו אצל זו: **ולא ידעינן.** איזו: **המוצא מחברו עליו הראיה.** עליו להביא עדים לברר את הספק. ודאורייתא היא בבבא קמא (דף מו:) מי בעל דבריס יגש אליהם (שמות כד) יגיש ראיה אליהם: הכא

ממיטב, דאתיא תחת נתינה ישלם כסף. תוס' כתובות י. ד"ה הואיל. ג. וכ"ת דמתני' כמ"ד דרבנן, והא. תוס' הש"ס. ד. מן העידית. והא דקאמר בגמ'. תוס' הש"ס. ה. אע"פ שהפקיעו חכמים כחה. תוס' הש"ס. ו. לדבר זה להחמיר עליו. תוס' הש"ס. ז. דלמא רע"ק נמי קאמר שאם אכל כחושה משלם מזיק נמי שמנה שבשדותיו. תוס' הש"ס.

רבי מאיר אומר אף כתובת אשה בבינונית אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים ב"ח אפילו הן זיבורית אין **נפרעין מנכסי יתומים אלא** מן הזיבורית. פי' אם אינו רוצה המזיק להגבותו מטלטלים דמי נזקו אלא קרקע מגבהו כשומת נזקו מן העידית שבנכסיו כדכתיב מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם ועידית היא הנאה שבכל קרקעותיו את כל נאות יעקב (איכה ב' ב') תרגומא ית כל עידית יעקב וכל מה שגובה בשומא גובה אלא שיותר אדם רוצה מעט עידית מהרבה זיבורית אבל אם רוצה להגבותו מטלטלין מגבהו ממה שהוא רוצה ואפילו סובין דאמרינן בפ' ארבעה אבות בנזקין (ב"ק ז.) כסף ישיב ואפילו שוה כסף ואפילו סובין וזהו במטלטלין אבל בקרקע נותן לו מן העידית והרשות ביד המזיק ליתן לו או קרקע או מטלטלין; **וב"ח בבינונית** פי' בדלית ליה זוזי אבל אי אית ליה זוזי לא מצי פטר נפשיה לא בקרקע ולא במטלטלין אלא בזוזי דדוקא גבי מזיק הוא דאקיל רחמנא ישיב לרבות שוה כסף ואפילו סובין אבל גבי ב"ח עבד לוה לאיש מלוה כדכתבינן בכתובות בפ' הכותב (פו.) ובבבא בתרא בפ' המוכר בית כור עפר ואי לית ליה זוזי ואית ליה מטלטלין ה"נ דלא מצי מגבי ליה קרקע אבל (אית) [אי לית] ליה זוזי ולא מטלטלין מגבהו מן הקרקע ומן הבינונית; **וכתובת בזיבורית.** פי' כתובת אשה לא גביא אלא מן הקרקע ואי לא משכחא קרקע מפסדא ואפילו מיניה ולא אמרינן מיניה ואפילו מן גלימא דעל כתפיה אלא גבי ב"ח אבל אשה אין דינה אלא מן הקרקע ואפילו מיניה כדכתבינן בפ' הכותב וזיבורית

עין משפט נר מצוה

קסז א מיי' פ"ג מהל' שלוחין הלכה ד סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קכב סעיף ח [וכרב אלפס ב"ק פ"ט דף מ. וכרא"ש שם סימן כג]:

א ב מיי' פ"א מהל' מקי ממון הלכה [ב] ז ופ"ח הלכה י סמג עשין סז טוש"ע ח"מ סימן שפט סעיף ב וסי' מיט סעי' ג:

ב ג מיי' פי"ט מהל' מלוה ולוה הלכה ג סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' קב סעיף ג:

ג ד מיי' שם הלכה ד ופט"ז מהל' אישות הלכה ג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן ק סעיף כ:

ד ה מיי' פי"ח מהל' מלוה הלכה ג ופי"ט הלכה ב סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סימן קיג סעיף מ:

ה ו מיי' שם פי"ט ה"ג וש"מ מהל' מקי ממון הל' יא סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קח סעיף כא וסעיף יח וסי' מיט סעיף ג:

ו ז מיי' פכ"ג מהל' מלוה הל' ג ופ"ט מהל' גזילה הל' ה ז סמג שם וסי' עג טוש"ע ח"מ סימן קטו סעי' ג ומ' שעג סעי' ג:

ז ח מיי' פכ"ג מהל' מלוה הלכה ג ופי"ח מהל' אישות הל' יג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' נג סעי' [כ] כא וסי' קיב סעי' ז:

ח ט מיי' פי"ג מהל' אבידה הלכה כ סמג עשין סד טוש"ע ח"מ סימן רסז סעיף מ:

תורה אור השלם

1. בְּמִסְפַּר שְׁנִים אַחַר הַיּוֹבֵל תִּקְנֶה מֵאֵת עֲמִיתֶךָ בְּמִסְפַּר שְׁנֵי תְבוּאֹת יִמְכֹּר לָךְ:
ויקרא כה טו

2. כִּי יַבְעֵר אִישׁ שָׂדֶה אוֹ כֶרֶם וְשִׁלַּח אֶת בְּעִירוֹ וּבִעֵר בִּשְׂדֵה אַחֵר מֵיטַב שָׂדֵהוּ וּמֵיטַב כַּרְמוֹ יְשַׁלֵּם:
שמות כב ד

גליון הש"ס

תוס' ד"ה וכתובת אשה בו'. וקשה דלמ"ד. עי' כתובות דף י ע"ש תד"ה הואיל:

פסקי רי"ד

אמר אביי נקטינן בעל בנכסי אשתו צריך הרשאה דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי כר"ל ולא אמרן אלא דליכא פירא אבל איכא פירא מיגו דמשתעי דינא אפירא משתעי נמי דינא אגופא:

סליק פירקא

הניזקין שמין להן בעידית וב"ח בבינונית וכתובת אשה בזיבורית

מסורת הש"ס

א) [עי' פרש"י עירובין ה.], ב) ב"מ עז:, ג) כתובות לה. ב"ק מ:, ד) [עי' פרש"י על זה לקמן נ:], ה) ערכין כב. [לקמן מט: כתובות קי.], ו) [עי' תוספות לקמן נ: ד"ה אין מוציאין], ז) ב"מ יד:, ח) [לקמן נא.], ט) [לקמן נ.], י) ב"ק ו: [כל הסוגיא עד תכלית] נט., יא) בב"ק שם הגירסא דמשלם שמינה וכצ"ל. רש"ש, יב) [לקמן נ:], יג) [עי' רש"ן], יד) [דף מט.], טו) מדף מ: ואילך, טז) [קדושין יג:], יז) [לקמן נ.],

מוסף רש"י

נקטינן. מסורת מאמותינו מנהג מרבותינו (עירובין ה.).

הדרן עלך השולח

אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין. לאמו לקומות לאיגליי ולמימר מיניה גבי שהיי יש לך מקום (לקמן נ.). **והמוצא מציאה לא ישבע מפני תקון העולם.** לאם כן אמיך לה ואזיל (לקמן נא:). מיטב שדהו של ניזק. שאם אכלה ערוגה בשדהו שמין ערוגה משומאת של ניזק כמה יפה עכשיו עם פירותיה וכמה תהא יפה בלא פירות ונותן לו (ב"ק ו:). **לא בא הכתוב אלא לגבות לניזקין מן העדיית.** של מזיק, דשמין ערוגה של ניזק לפי מה שהיא ואם מזיק בא ליתן לו קרקע בדמי נזקו נותן לו מיטב שדותיו שוה לוחן דמים (שם) אומה שומת שמנו ב"ד מאה לו מאתים, ונבה קרקע במאה לו מאתים מן העדית שבנכסיו (שם נט.). וקפדין ור' ישמעאל אכל ערוגה שמנה ולאי דין הוא שמשלם שמנה, אכל כחושה מי משלם שמנה, בתמיה (שם ו:). כגון שאכלה ערוגה בין הערוגות. ויש שם ערוגות שמנות וטעונות פירות הרבה, וכחושות וטעונות מעט, ולא ידעינן הך ערוגה הנאכלת מהי מהו (שם). **השתא דלא ידעינן משלם שמנה.** בתמיה, הא ניזק הוא מוציא מחמיהו ועליו הראיה (שם). **אלא אמר רב אחא בר יעקב.** מודה ר' ישמעאל דלא משלם אלא דמי ערוגה לפי מה שהיא, והא פליג כגון שהיתה עדית דניזק מיכורית דמזיק (שם).

מוסף תוספות

א. א"כ כיון דמאונס גמרינן לה. רשב"ם. ב. כדנפקא לן בריש ב"ק (ה.) וכולן כאבות לשלם

הכא במאי עסקינן [א]**כגון שהיתה עידית דניזק כזיבורית דמזיק** ור' ישמעאל סבר בדניזק שיימינן ור"ע סבר [ב]בדמזיק שיימינן מ"ט דרבי ישמעאל נאמרה [1]שדה למטה ונאמרה [1]שדה למעלה מה שדה האמורה למעלה דניזק אף שדה האמורה למטה דניזק ור"ע סבר מיטב שדהו ישלם דהאיך דקא משלם ור' ישמעאל אהני גז"ש ואהני קרא אהני גז"ש לכדאמרן אהני קרא דאי אית ליה למזיק עידית וזיבורית וזיבורית דידיה לא שויא כעידית דניזק דמשלם ליה ממיטב[פ] רע"א לא בא הכתוב אלא לגבות לניזקין מן העידית וק"ו להקדש מאי ק"ו להקדש אילימא דנגחיה תורא דידן לתורא דהקדש [2]שור רעהו אמר רחמנא [3]ולא שור של הקדש אלא לאומר הרי עלי מנה לבדק הבית דאתי גזבר ושקיל מעידית לא יהא אלא בעל חוב ובעל חוב דינו בבינונית וכ"ת קסבר ר"ע בעל חוב שקיל בעידית כניזקין איכא למיפרך מה לבעל חוב שכן יפה כחו בניזקין תאמר בהקדש שכן הורע כחו בניזקין לעולם דנגחיה תורא דידן לתורא דהקדש ור"ע סבר לה כר"ש בן מנסיא [ג]דתניא ר"ש בן מנסיא אומר שור של הקדש שנגח לשור של הדיוט פטור ושל הדיוט שנגח לשור של הקדש בין תם ובין מועד משלם נזק שלם אי הכי ממאי דבעידית דניזק כזיבורית דמזיק פליגי דלמא דכ"ע בדניזק שיימינן והכא בפלוגתא דר"ש בן מנסיא ורבנן קמיפלגי דר"ע סבר לה כר"ש בן מנסיא ור' ישמעאל סבר לה כרבנן א"כ מאי לא בא הכתוב ועוד מאי ק"ו להקדש ועוד הא אמר רב אשי

תניא

כגון שהיתה עידית דניזק כזיבורית דמזיק. ואיפכא לא מצי למימר[א] דכ"ע מודו דאינו נותן אלא מעידית שיש לו ואינו חייב לקנות[ב] כדאמרינן בפ"ק דבבא קמא (דף ז:) אין לו אלא זיבורית כולן גוזין מן הזיבורית ומיהו אי בשל עולם הן שמין[ד] לר"ע הוה מצי למימר כגון דאית ליה למזיק עידית ביצונית וזיבורית וזיבורית דידיה כעידית דעלמא ועידית דידיה כעידית דניזק[ג] ואפילו למאן דאמר בשלו הן שמין הוה מצי למימר דאיכא ביניייהו כגון דעידית דמזיק כזיבורית דניזק[ד] דלמ"ד[ה] אי כסף אי מיטב משלם כסף לר' ישמעאל ולר"ע משלם מיטב שלו[ה]: **שור רעהו אמר רחמנא ולא שור של הקדש.** תימה אמאי לא מוקי לה בשן ורגל שהזיק את ההקדש דהתם לא כתיב דעהו ומקרן ליכא למילף[1] שכן אינה מועדת מתחילתה וגזירה שוה[ו] דתתם נתינה ישלם כסף[ז] לא נתקבלה אלא לענין מיטב דוקא ולא לענין תשלומין דאי לכל מילי מ"מ נפטרו כולהו ברשות הרבים וכלים ושור פסולי המוקדשים וטמון וי"ל כיון דכתיב רעהו תו ליכא למילף מיטב בשן ורגל שהזיק את ההקדש מק"ו דהדיוט דליכא למיפרך מה להדיוט שכן יפה כחו לענין קרן וכה"ג פריך בסמוך שכן יפה כחו בניזקין וכי קאמר אלא באומר הרי עלי מנה וכו' לא בעי לאוקמא בשן ורגל משום דמנזקין מנזקין אסיק אדעתיה שפיר דליכא למיפרך שכן יפה כחו אבל מנזקין אמולה לא הוה אלא אלא דעתיה למיפרך דהא כי מוקי לה כר"ש בן מנסיא לא פריכנן מה להדיוט שכן יפה כחו לענין ריבית ואונאה[ח] מנזקין ועוד יש לומר דכולהו מזקין פטורין בהקדש דלמוכח ביבולמי בריש פרקא דאמר[ט] במה אנן קיימין אי בהכשר מזקין הא תנינא[י] שור רעהו ולא שור של הקדש[כ] ואי בנזקי גופו הא תני רבי חייא[ל] מזקין להדיוט ואין מזקין לגבוה אלא באומר הרי עלי מנה[מ] כו' משמע דלא משכח מזקין להקדש לא בשן ורגל ולא באדם המזיק[נ] ובפ"ק דבבא קמא (דף ט:) נמי תנן נכסים שאין בהן מעילה ואכולהו ד' אבות קאי ואפילו אמזקי אדם למ"ד[ס] מבעה זה אדם והא דמשמע בפרק השואל (ב"מ דף צט:) דאדם המזיק את ההקדש חייב לשלם קרן[ב] היינו מדרבנן[ג] וא"ת והא הקדש ליף[פ] מתרומה דכתיב בה (ויקרא כב) כי יאכל פרט למזיק[צ] והתם בתרומה חייב לשלם קרן דמזיק ממון כהן הוא[ת] וי"ל דאע"ג דבתרומה חייב לשלם מ"מ לא מהאי קרא[ט] מפיק אלא מקרא אחרינא דהוי כגוזל חבירו ומזיקו[ט] והשתא כולהו מזקין דפטירי בו בהקדש ילפינן מאדם[ת] דיותר לאו לחייב אדם[ג] המזיק בידים ממזיק ע"י כליית בור או שולח בעירו ומ"מ מ"כ רעהו דכתב רחמנא למה לי וי"ל דאי לאו דאשכחן בחד דוכתא דפטר רחמנא להדיוט בהקדש לגמרי לא הוה דרשינן כי יאכל פרט למזיק אלא לפטור מחומש לחוליה: **ורבי** עקיבא סבר לה כר"ש בן מנסיא. ואם תאמר בפ"ק דבבא קמא (דף ה.) דפרכינן וליתני תרי גווני שור ומשני הא תבריה ר"ע לגזזיה אכתי מיקמי ליה דלתיתי שור דאיכא בהקדש דדייניהו חלוקין אליבא וי"ל דבהקדש לא קמיירי וא"ת אכתי איכא למיפרך מה להדיוט שכן יפה כחו בנזקי אדם ובור תאמר בהקדש שהורע כחו באדם המזיק דכי יאכל פרט למזיק ובור דכתיב (שמות כא) והתם יהיה לו שהתם אלו[ד] וי"ל דאיכא למיעבד ק"ו הכי מה קרן הדיוט דקיל דתם אינו משלם אלא מ"ע גופה במועד מן העידית קרן הקדש דחמיר לא כ"ש: **ועוד מאי** ק"ו להקדש. פי' בקונטרס[עו] הואיל ומן העידית דקאמר ר"ע אניזק קאי ולאקוני אתא דיהיב ליה מזיק מזיבורית הוא דקאמר דמ"מ אינטריך ק"ו דמשלם ממיטב דניזק ולא מזיבורית דניזק ונראה דה"פ מאי קל וחומר להקדש דלענין לחיובי מזיק בהקדש לא קאמר דהא מרעהו נפקא כדדרשים ר"ש בן מנסיא אלא לענין מיטב קאמר ולא הוה ליה לר"ע לאהדורי לרבי ישמעאל עלמו היה מודה בכך אי לאו משום דפטר ליה לגמרי וה"ר אלמה מרודום מירק דה"פ מאי ק"ו להקדש דשיימינן בעידית דניזק ולא בדמזיק מי ידעינן עידית דהקדש שמא יש להקדש עידית בסוף העולם טובה שאין כמוה ועל כרחך בדמזיק שיימינן דלא שייך כלל למיסס בדניזק: **ורבי**

הכא במאי עסקינן שהיתה עידית דניזק כזיבורית דמזיק. ולרבי ישמעאל נמי אין שמין אכילת ערוגה אלא לפי מה שהיתה אם שמינה שמינה אם כחושה כחושה ולאחר שנישומה בצית דין ואמר אין לי מעות לפורעו יטול קרקע בדמי מעות נזקו ובא להגבותו מזיבורית שלו והיא טובה כעידית של ניזק והלה אומר מעידית שלך הגביני לפי דמי נזקי שכן אמרה תורה מיטב שדהו וגו': **רבי ישמעאל סבר בדניזק שיימינן.** ומיטב שאמרה תורה שאם בא להגבותו קרקע גרוע מעידיתו של ניזק ויש לו להגבותו ערוגה במיטב[ב] של ניזק על כרחו יגבהו ממיטב אבל טובה מעידיתו של ניזק אין לנו לכוף את המזיק לפרוע ואפילו יש לו: **בדמזיק שיימינן.** ממיטב שדותיו אמרה תורה שיגבנו: **נאמרה שדה האמורה למעלה.** לענין נזק ובער בשדה אחר: **ונאמרה שדה למטה.** לענין תשלומין מיטב שדהו וגו': **ורבי עקיבא.** שדהו ישלם כתיב במשלם הכתוב מדבר דהיינו מזיק. והכי קאמר ר"ע לא בא הכתוב להקל על המזיק להפטר בזיבורית שלו אם היא כעידית של ניזק אלא לגבות לניזקין מן העידית של מזיק: **ורבי ישמעאל.** אמר לך: **אהני גזירה שוה. דשדה שדה דכתיב שיימינן: ואהני קרא.** דשדהו ישלם דמשמע דבמזיק שיימינן: **וזיבורית דידיה לא שויא כעידית דניזק.** אהני קרא לשלומי מעידית דידיה דאי לאו קרא הוה אמינא לא חייביה רחמנא טפי ממיטב דניזק ולא רמי דייניה דניזק אעידית דמזיק ולישקול מאי דמשכח גייה כאילו לא הוה ליה עידית: **וק"ו להקדש.** וקא סלקא דעתך בניזקין נמי קאי: **לא יהא אלא כעל חוב. בדבורא בעלמא דקביל עליה מי עדיף מחוב דתנן בבינונית דאם המחמיר תורה בניזקין לא ילפינן חוב מיניה: איכא למיפרך.** כלומר אפילו סבירא ליה הכי לא ילפינן הקדש מיניה דאיכא למיפרך מה לבעל חוב שהוא הדיוט דינא הוא דלישקול בעידית: **שכן יפה כחו בניזקין.** שחברו חייב בנזקו: **משלם נזק שלם.** ודרים רעהו הכי רעהו הוא דמשלם חצי נזק אבל להקדש נזק שלם ולגבי היזק הקדש דרים הכי לרעהו הוא דמחייב אבל הקדש שהזיקה פטור: **אי הכי.** דר"ע כר"ש אוקמת ליה מאי דוחקיך דאוקמת פלוגתא דרישא בשומת דניזק ומזיק דלמא לגבות מן העידית דקאמר ר"ע נמי מעידית דניזק קאמר דהיא זיבורית דמזיק כר' ישמעאל ואמינא לא פליג עליה אלא בק"ו להקדש דר' ישמעאל לא סבירא ליה דר"ש בן מנסיא: **אם כן.** דלא פליג עליה דרישא מאי לא בא הכתוב דקאמר דמשמע לא בא לכך אלא לכך: **ועוד.** אי ר"ע קולא קאמר לגבי מזיק כר' ישמעאל: **מאי קל וחומר להקדש.** דקאמר הואיל וקולא היא היכי מצי למימר וק"ו דמקילינן נמי גבי הקדש:

תניא

מסורת הש"ס

א) בב"ק נוסף: דידיה דלא מצי אמר ליה תא את גבי מזיבורית אלא גבי ממיטב, ב) ב"ק לו:, ג) [כמיטב רש"ש], ד) [ב"ק ז:], ה) [ב"ק ט.], ו) [ב"ק ה.], ז) [ב"מ נז:], ח) [ב"ק נג:], ט) [תוספתא דב"ק פ"ד ה"ג], י) [ב"ק ג:], יא) [מעילה יט.], יב) [ב"מ צט:], יג) בדפו"ר: דמזיק, יד) [ב"ק נג.], טו) [כן הוא לשון רש"י בב"ק ז.],

תורה אור השלם

1. כִּי יִבְעַר אִישׁ שָׂדֶה אוֹ כֶרֶם וְשִׁלַּח אֶת בְּעִירוֹ וּבִעַר בְּשֶׂדֵה אַחֵר מֵיטַב שָׂדֵהוּ וּמֵיטַב כַּרְמוֹ יְשַׁלֵּם: שמות כב ד
2. וְכִי יִגַּף שׁוֹר אִישׁ אֶת שׁוֹר רֵעֵהוּ וָמֵת וּמָכְרוּ אֶת הַשּׁוֹר הַחַי וְחָצוּ אֶת כַּסְפּוֹ וְגַם אֶת הַמֵּת יֶחֱצוּן: שמות כא לה

גליון הש"ם

גמ' שור רעהו אמר רחמנא. ע' תוספת דשל"ס חלק י"ד סימן רמט:

מוסף תוספות

א. כגון שהיתה עדית דמזיק כזיבורית דניזק ולימא ר"ע בדמזיק שיימי', ור' ישמעאל לימא בדניזק שיימינן וצריך המזיק לשלם לו לניזק עדית כמו העדית שיש לו לניזק. שיט"ק. ב. לו עידית מעלמא. תוס' הרא"ש. ג. לר' ישמעאל יהיב ליה עידית ולר"ע יהיב לי' דיבורית. תוס' הרא"ש. ד. דלית ליה למזיק עידית כשל ניזק. תוס' הרא"ש. ה. אלא דניחא לי' לאוקומי פלוגתייהו כדקתני ברייתא דמיתי בסמוך דלר' ישמעאל משלם ממיטב דניזק ולר"ע ממיטב דמזיק. תוס' הרא"ש. ו. דמה לקרן. תוס' הרא"ש. ז. נמי לא ילפינן דלא. תוס' ס"ק ו: ד"ה שור. ח. הנזיקין שמין להם בעידית, ק"ו להקדש, אמר ר' אבא בר פפי. רנטו קרקפק. ט. פי', אם בהכשר נזיקין דהיינו נזקי ממון, וקרי להו הכשר נזיקין משום דע"י הכשרו אתיין, דהא אפי' בשמירה פחותה סגי בהו, וכדאמרי' התם (ב"ק מה:), וכיון דלא שמרן הרי הוא כאילו הכשירן הוא, ובגמ' דילן קרי להו הכי התם (שם ט:) הכשרתי את נזקו. רנטו קרפק. י. לבדק הבית. תוס' ס"ק ו: ד"ה שור. יא. אלא באומר הרי עלי מנה. תוס' ס"ק ו: ד"ה שור. יב. גבי האי מאן דגזל חבריא דתמרי מחבריה דלא ממעט מכי יאכל פרט למזיק אלא חומש, דמשמע הא קרן חייב. תוס' הרא"ש. יג. אבל מדאורייתא פטור לגמרי. תוס' הרא"ש. יד. ומאי שנא משאר ממונו. תוס' הרא"ש. טו. דכתיב 'כי יאכל'. תוס' הרא"ש. טז. אבל קרא ד'כי יאכל' בא לפטור מזיק את התרומה שפטור לגמרי, דאי הוה מחויב בקרן מיחייב נמי בחומש, וקרן דמיחייב משום דלא גרע ממזיק חולין של חברו, הלכך ילפי' שפיר הקדש מהיקישא לפטור מזיק הקדש לגמרי. תוס' הרא"ש. יז. במה הצד. מיהו קשה היאך אתי שן מיניהו שיש הנאה להיזקה ובור שתחלת עשייתו לנזק, מיהו בבור נמי איכא קרא דבור פטר בו פסולי המוקדשין וכ"ש הקדש, אבל משן קשה, וי"ל דמאדם לחודיה ידעינן כולהו. תוס' הרא"ש.

עין משפט נר מצוה

ט א ב טוש"ע ח"מ סי' מיט סעיף ח:
י ג ממי' פ"ח מהל' גזלה וממון הלכה ח סמג עשין סו:

מוסף רש"י

ר' ישמעאל סבר בדניזק שיימינן. דהא דכתיב בקרא שאלם לו בדמי נזקו מקרקע מיטב, אשדות דניזק קאי ומשלם ליה מזיק דמי נזקו קרקע מזיבורית שלו בשום נזקו, שהרי הוא כמיטב שדהו של ניזק (ב"ק ו:). ור"ע סבר בדמזיק שיימינן. למיטב דקרא, דיהיב ליה מעידית דידיה (שם). אף שדה האמורה למטה של ניזק. והכי קאמר קרא שאם יש למזיק קרקע הדומה לעידית דניזק ישלם לו דומנה שיעור שדה מזקו (שם). מיטב שדהו ישלם דהאיך דקא משלם. דהיינו שדה של מזיק ולא אתי נזרה שור ועקר ליה לקרא (שם). ואהני קרא. דמשלם מיטב דהאיך דקא משלם (שם). דמשלם ליה ממיטב. דידיה, והואיל וחבורית שלו לא הוי כעידית דניזק (שם). ולא שור של הקדש. דאם נגח שור של הקדש פטור, והוא הדין לכל שאר נזקין שאם מזיק את ההקדש פטור, ליתנא אחריתא לכהי נקט שור הקדש ולא מוקי לה בחלולת בהמתו שדה הקדש, משום דלא משכחת לה, דאי שדה חרס לכהנים הוי ושדה הדיוט דמי, וליכא למימר ק"ו להקדש, ושדה הקדש נמי דהוי לגוכן בדק הבית, או המקדש פודהו לאלתר או מוכרין אותו לאלתר לאחר, וכשיוצא ביובל לכהנים הוי, דכתיב (ויקרא כז) והיה השדה בצאתו ביובל וגו', לכהנים הוי ואי קודש פדייה אין מעילה בקרקעות, דכל המחובר לקרקע כקרקע דמי (ב"ק ו:). רבי תימא קסבר ר"ע בעל חוב שקיל בעידית כניזקין. אפילו הכי לא גמרינן הקדש מינה, דליכא למפרך מה לב"ח שכן יפה כחו בניזקין. שההדיוט הוא נוטל בהזיקו מן העידית, תאמר בהקדש שכן הורע כחו בניזקין. דלא שקיל מזק מדלי (שם ז.). בין תם בין מועד משלם נזק שלם. וקדרש ליה לרעהו הכי, שור של רעהו הוא דכי הוי מזיק תם לא משלם אלא אתי מזק, אבל אי מזיק שור של הקדש משלם מזיק מזק שלם ואפילו תם, וקאמר ר"ע דשקל הקדש שיעור דמי שורו מעידית קרקעות של מזיק (שם). דלמא דכ"ע בדניזק שיימינן. ולא משלם ליה מזיק אלא זיבורית, הואיל והוא כעידית דניזק דמודה ר"ע לר' ישמעאל דאמר מיטב שדהו של ניזק, ועידית דקאמר ר"ע עידית דניזק קאמר ולא אתי לאיפלוגי עליה אלא בהקדש (שם). בפלוגתא דר"ש בן מנסיא ורבנן קמיפלגי. דשמעיה ר"ע לר' ישמעאל דלא אייתי אלא בהקדש, אבל בנזקי הקדש פטור ליה, ואתי ר"ע לפלוגי עליה (שם). א"כ מאי לא בא הכתוב. דמשמע דבקרא נופיה פליגי דלא בא הכתוב לכל, אלמא בהדיוט נמי פליגי (שם). ועוד מאי ק"ו להקדש. הואיל ומן העידית דקאמר ר"ע אניזק קאי ולאקוני אתא דיהיב ליה מזיק מזיבורית, מאי ק"ו להקדש, גרועה הוי ולר"ע יפה כחו דהקדש בנזקין, דאמר דאפילו הוי מזיק תם שלם ונפקא ליה מרעהו (שם).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות